

COSINZEANA

Anul X. No. 46

14 Noembrie 1926

In acest număr:

D. I. CUCU: „Cosinzeana“ după 10 ani

I. AGĂRAICEANU: Altă lume

TEODOR MURĂȘANU: Toamnă galbenă

ION MUNTEANU: La disecție

GEORGE A PETRE: Mama

EDGAR POE: Tăcere, trad. de A. D.

TEODOR MOLDOVANU: Cronica dramatică

AUREL DECEI: Dela Operă

MANOLE AMPOIANU: Revistele (Ramuri, Falanga, Sburătorul)

S. BORNEMISA: Duhul cel rău, roman în continuare

INSEMNĂRI: Pentru palatul Ligei Culturale, Reapar revistele, Ceva extraordinar, Conferințele Extensiunii universitare, Turneele, Noul director al Teatrului Național din București

⚡ Revistă literară săptămânală ⚡

Director : Sebastian Bornemisa

Redactor : D. I. Cucu

„Cosinzeana“ după 10 ani

de D. I. CUCU

Urcând greu povârnișul anilor, „Cosinzeana“ se apropie de culmea primei sale decade de neîntreruptă activitate literară, artistică și culturală aici în Ardeal. E o vârstă! „Cosinzeana“ nu mai e joala fragedă, vioaie și cuprinzătoare din 1911, când a pornit-o plină de tinerești iluzii dl Bornemisa. Vremile i-au schimbat cuprinsul, nevoile i-au însprît botul. În paginile ei nu mai abundă, ca altădată, acea generoasă varietate de îndrumări și fapte culturale și nici acea ticnită grijă de a înfățișa frumos și util viața; vestmântul cochec de chenare odihnitoare și chipuri limpezi cusut cu gust pe mângâietoare hârtie velină, a dispărut și el.

„Cosinzeana“ a suferit și ea, toate greutățile războiului și preferențele cari i-au urmat. Suspendată atunci când pe aceste locuri ni se mai îngăduia doară să muzezim în închisori sau să murim pentru o cauză străină, revista era sortită să închidă grabnic întâia sa perioadă de viață. Nu se putea altfel. Pornim spre noui orânduiești ale ființei noastre naționale.

După războiu, în țara întregită, a încercat „Cosinzeana“ să reia firul întrerupt. Dar ceea ce a fost nu a mai putut să devină. Imprejurările ofereau și cereau altăceva. Societatea românească, grăbită să-și statornicească o rânduială potrivită cu vremile noi, nu își mai găsea răgaz pentru lectura așezată a unei reviste de familie. Condițiile din ce în ce mai grele ale tiparului, au impus rând pe rând o altă hârtie, tot mai puține chipuri și o nouă concepție redacțională.

Revista a devenit astfel pur literară. Așa o dorea publicul. Prefacerea

însă nu s'a făcut fără greutate, după cum nu fără nevoi grele s'a răzbit până azi prin indiferența de după războiu față de orice activitate cerebrală. În haosul acesta de concepții noi în ciocnire cu vechile concepții, de tendințe diverse și de pasiuni brutale, trebuia multă cuminenție și trudă pentru aflarea unui echilibru moral sigur, care să asigure și să înlesniască o orientare firească pe căile întortochiate ale producției intelectuale.

Ca în toate împrejurările turburi, se abătuse asupra noastră o adevărată revărsare de inovațiuni literare. Cântul limpede și cugetul exprimat neted numai era, pentru preoții noilor concepții, nici poezie și nici artă. Tobe și surle stridente ridicau în slavă versul trunchiat și turbure, ca și gândirea bălbăită neînțeleasă, iar lumea privea nedumerită această sarabandă, fără să știe ce să aleagă și în ce să creadă. În mediul sgomotos de „jass-band“ și de dansuri hidoase se cerea armonie o artă desuchiată, dementă, cu proporțiile denaturate în grotesc. Un nou altar, pentru noui închinători.

Adevărata artă, care niciodată n'a fost sgomotoasă, copleșită de nebunia minciunii oribile ce își pretindea întâietatea, în slăma și admirația lumii buimăcite, nu-și găsea niciun reazem. Nimenea nu mai îndrăznea să se închine vechiului și curatului altar de credință de altădată.

A fost un moment de adâncă nedumerire. Dar adevărul a învins în cele din urmă și aici în Ardeal „Cosinzeana“, după dibuiri timide în haosul vremii, și-a luat hotărît calea cea dreaptă către respectul valorilor literare reale. D. Bornemisa a avut

meritul de a ține cumpăna bunei orientări a revistei, între trecutul vieții noastre literare, cu producția lui bogată și cerințele vremilor de azi. În jurul revistei, alături de valoroșii colaboratori de altă dată s'a grupat o vigoasă falangă de talente noi, nezdruincată de ispitele concepțiilor noi.

Astăzi „Cosinzeana“ știe bine ce vrea și ce are de făcut. Rezistând cu eroice eforturi nevoilor ca și curentelor trecătoare ale modelelor literare, nu înseamnă că înțelege să se închidă în cultul unei adorațiuni moarte față de trecut. Ea pășește în pas cu vremea ducând conștientă povara unei misiuni care nu se poate zămisli nici din văzduh și nici din sterile imitațiuni, ale unei producții streine de noi, care nu va dura nici acolo unde se crede acasă.

Dar restabilint acest echilibru moral necesar oricărui acțiuni omenești bine intenționate, revista are încă a se lupta cu multe greutăți materiale. Zece ani de zile „Cosinzeana“ a produs rod curat de muncă, fără să se plângă și fără să cerșiască. Cea mai veche revistă literară din Ardeal, și singura în viață, alături de buletinul Astrei, care are alt rost, se poate mândri a fi unica revistă literară românească, nesubvenționată de nicio autoritate de stat.

Mândria aceasta însă numai d. Bornemisa știe cât costă. E un merit, fără a-i aduce aici laude deșarte. În pragul aniversării celor 10 ani de apariție, pe care „Cosinzeana“, îi va serbători printr'un număr festiv, mulțumirea noastră este că n'am muncit zadarnic și n'am jertfit în pustie.

Și aceasta ni e destul!

ALTĂ LUME

DINTR'UN CARNET

de I. AGĂRBICEANU

— Imbucă și dumneata din prescură și soarbe un strop de vin, să vezi cum îți aduce aminte de sfintele paști. De când a murit părintele Costan gust din pâinea sfințită atât cât gustă oricare creștin: o bucățică la sfârșitul liturghiei. Când trăla părintele Costan era altceva: îl petreceam totdeauna dela biserică și mă omenea cu un păhărel de vin și prescură câtă volam. Drept e că pe atunci era mai mult belșug, veneau mai multe prescuri la biserică. Acum, popa cel tânăr, nu împarte decât cu diacul și mai cinstește vr'un domn când se nimerește la biserică. Iacă, de n'ai fi venit dumneata, de bună seama că nu aveam acum pe masă o prescură întregă.

Rupsei și eu o bucățică și sorbli din paharul cu vin, în vreme ce rubedenia mea mânca cu multă grije și sfială, să nu îmrăștie nici o fărâmarură.

În casa bătrână era liniște și răcoare; mirosul de busuțoc uscat și de tămâie aprinsă desdedimineață de Ilarie pe la icoane făcea să mă cred încă în biserică. Nu auzisem încă slujind pe preotul cel nou, și n'aș putea spune că mi-a plăcut. Eu îl știam pe părintele Costan cu glasul lui adânc de bas, cu mișcările lui domoale, cu cititul odihnit al ectenilor.

Preotul cel tânăr, îmi părea prea copil pentru o slujbă atât de mare, iar când începu predica despre cele opt fericiri am simțit că nu-i la locul lui. Ce putea el ști, cu vrâsta lui, ce-i bine și ce-i rău în lume? Și mai ales cine să-l creadă că el, în pragul tinereții, — frumos și sănătos băiat, — abea înșurat poate înțelege fericirea celor ce plâng, celor asupriți pentru dreptate sau a celor săraci? Aflai că umbla în ruptul capului să-și mărească eclegia, să lea cu arândă din pământul rezervă de Stat. Era un om al zilelor de după război care știa străbate.

Dar nu numai eu ascultam cu scepticism predica ci și ceilalți creștini din biserică. De câteva ori m'am uitat anume la Ilarie, și-l văzui că abea să reține să nu facă observările lui. Din clipitul ochilor, din zâmbetul ce-i juca în colțul gurii, din umbra

și lumina ce i se alunga pe față, înțelegeam că rubedenia mea ar fi explicat cu totul altfel cele opt fericiri.

Și nu vorbea rău preotul, comparațiile cu părintele Costan, era chiar un predicator de frunte. Era bine pregătit, avea cunoștințe frumoase, și cunoștea chiar și șiretlicurile unei cuvântări. Mai mult decât atât: erau clipe când simțeam că tinărul vorbește din convingere, că-i un slugitor care nu înșală altarul. Ce folos însă dacă era așa de tinăr? De unde știa el adevărul? Când a înfruntat vieața pentru a-l cunoaște?

Se poate că-l judecam greșit, amintirile mele aducându-mi mereu în față chipul de apostol bătrân al părintelui Costan și în urechi glasul lui de bas adânc. Și poate nici oamenii nu-s încă obișnuiți cu el.

Rubedenia mea se gândea de sigur și el, căci altfel nu m'ar fi lăsat atâta vreme cu gândurile mele. Ba se gândise chiar la aceeași predică a preotului celui tânăr.

— „N'a adus'o bine de loc popa cel tânăr, badiță Vasile“, zise Ilarie după ce adună de pe masă și cele din urmă sfărâmături de prescură și le scutură în gură. „Învățatură multă, căci trebuie să știi că a învățat carte și grăește'n limbă străină —, dar ce folos că mintea e fragedă încă și neîncercată. El vrea să tâlcuiască cele opt fericiri din Evanghelia pentru lumea asta. Dar ele nu sunt pentru lumea asta, ci pentru altă lume“.

— Nu ți-a plăcut nici ție predica?

— Mi-a plăcut că vorbește frumos și cu multe întorsături, dar n'a nimerit tâlcul, badiță Vasile. Pentru lumea asta, pentru noi, răul rămâne rău și din alb nu poți face negru. Cei ce plâng în lumea asta nenorociți se numesc, ori cum ai întoarce lucrurile. Cei alungați, fie chiar pentru dreptate, n'au parte aici pe pământ decât de amar și chin și suferință. Cei flămânzi — flămânzi rămân; cei blânzi — călcați în picioare de toată lumea. În viața aceasta mielul va fi totdeauna mâncat de lup. Deci, pentru ce să încerci a potrivi fericirile cari sunt făcute

TOAMNĂ GALBENĂ

Toamnă, toamnă,
Galbenă Doamnă,
Cântă-ți cântările
Pe toate cărările,
Toarce-ți fuioarele
La toate izvoarele,
Arde-ți vălvorile
În toate văltoarele,
Potrivește-ți șuerele
După toate fluerele
Și-ți fă toate voile
Până mai țin foile
Să le bată ploile...
Că de mâine pe pământ
Pleacă 'n luptă Craiul-Vânt
Și din galbenă ce ești,
Dalbă zână din povești,
Dup'un ropot de securi,
Dup'un hohot prin păduri,
Dup'un nor cu ape reci, —
Ai să vezi cum te petreci,
Ai să vezi
Tot ce nu crezi
Toamnă, toamnă
Galbenă Doamnă!

TEODOR MURĂȘANU

să se isbândească în altă lume pentru lumea asta?

Nime nu-l silește pe părintele cel tânăr, cu atât mai puțin Hristos carele a vorbit așa de pe munte. De vină e numai tinerețea omului care crede că tot ce-l miere se mănâncă. Dar în Evanghelia sunt multe pietre de temelie cari nu-s pentru a clădi în lumea asta, pentru a clădi pentru ea, pentru fericirea de aici, pentru fericirea cea trupească.

Se poate întâmpla ca și cel blând să ajungă la un bise în lume, dar pământul cu bunătățile lui nu-l va moșteni. Nu știm cu toții cine moștenește lumea?

— Da, ai dreptate, Ilarie, nu-s învățături cari să se schimbe în carne și oase în lumea asta.

— Il moștenește cei hrăpareți cei lacomi, cei cari numai blânzi nu pot fi numiți. Blânzii se duc de obicei la fund. Dar altfel trebuia să întoarcă părintele tâlcul. Așa cum îl făcea părintele Costan.

El spunea limpede: „dacă vă veți asemăna cu cei fericiți de care vorbește Evanghelia, fericirea voastră s'o așteptați în cealaltă lume, nu într'asta. Aici cei drepti și buni numai scârbă vor avea, ca și Hristos și apostolii. Căci nu poate fi sluga mai mare decât stăpânul. Voi însă totuși trebuie să trăiți după cele opt fericiri, căci mântuirea noastră din lumea aceasta începe. Căși gați și clădiți pentru sufletul cel nemuritor“.

Iată tâlcul cel adevărat, bădiță Vasilie, și cred că și părintele cel tânăr va ajuge odată la el. Acum dânsul crede că oamenii cei căraci cu duhul, cei blânzi, cei milostivi, cei alungați pentru dreptate și ceilalți pe cari îi înșiră fericirile pot fi biruitori chiar în lumea asta. Toată biruința lor va fi că vor avea un suflet împăcat. Dar bunurile la noi nu le vor câștiga în veci, și rare ori se va afla cineva care să-i prețuiască pentru înfrângerea și comoara lor sufletească. Aceasta trebuie adunată cu răbdare pentru altă lume.

Dar nu mă mir bădiță Vasilie de curajul preotului celui tânăr. E și el om și la vrâsta lui îi vine grozav de greu să creadă că tot ce putem face bine și statornic aici e numai pentru lumea cealaltă. E vecinica nizuință a trupului de-a încăleca sufletul, vecinica luptă dintre cel din neguri și cel din lumina vecinică.

Cel căzut din slavă se spune mereu, și mireanului și vlădicii, ce i-a spus lui Hristos: închină-mi-te mie și-ți dau în stăpânire lumea întreagă. Uita-te în jur și vezi câte de frumoasă. Cel din slava vecinică ne spune: Nu numai cu pâine trăește omul ci și cu cuvântul lui Dumnezeu.

Dar noi până suntem tineri, chiar când suntem credincioși voim să trăim și cu pâine și cu cuvântul Domnului. Să împreunăăm apa cu focul. Ne vine greu să credem, bădiță Vasilie, că noi suntem meniți să trăim încă aici pe pământ ca și când am fi trecut pragul vieții viitoare, și vieța cealaltă, e prilej de munci și de suferință pentru vieța aceasta. Hristos ne-a spus că împărăția lui nu-i din lumea aceasta și că nu trebuie să ne temem de cei ceucid trupul ci de acela care poate arunca sufletul în gehena focului.

Nu mă miram de Ilarie când aducea vorba despre lucrurile sfinte. Il știam de mult cunoscător al scripturii, cetitor a psaltirei; de multe ori ascultându-l îmi ziceam că numai punerea mâinilor vlădicului i-ar trebui pentru a putea fi popă în sat.

Dar ceea ce mă mira era pătrunderea tot mai ascuțită a minții lui, dela o întălnire la alta. Înțelegeam că dacă avea iar prilej de vorbă, în schimb se gândea adeseori la lucrurile cuprinse în scriptură.

— Nu mă mir, Ilarie că trăești tot singur. Se vede că gândurile

nu te lasă să-ți fie urât, i-am zis cu o prietenie caldă în suflet.

El simți zvâcnirea din mine, căci zimbi luminos și-mi răspuse:

— Da, bădiță Vasilie, nu mă urăsc niciodată. Și-mi pare mie că cu cât mă gândesc mai mult mă desholinesce tot mai tare de lumea asta și de lucrurile ei. Eu, cum să-ți spun, dus de gânduri îmi pare adeseori că nu-s mai mult în lumea asta. Când îți uiți de tine, de trup, de casă, de lume, și trăești numai în gând, nu ești oare chiar în lumea cealaltă? Poate că și acolo așa va fi: te gân-

dești mereu și înțelegi din zi în zi, de vor mai fi și acolo zile, tot mai mult. Și, firește, îți crește bucuria din ceas în ceas, cu fie care înțelegere nouă. Doar, vezi dumneata, bădiță Vasilie, că înțelegerea prin gând aducea bucurie. Și încă ce bucurie!

El tăcu și-i văzu ochii umezi. Cine știe, poate are dreptate rube-denta mea: lumea cealaltă, lumea înțelegerii și a bucuriei. Și cum nesfârșite adevăruri vor fi de cunoscut, bucuria nu va ținea vecinic?

La disecție

de ION MUNTEANU

În dimineața aceia profesorul Mianeh veni mai târziu ca de obicei.

Era palid și trist. Era în a patra zi după înmormântarea mamei sale și cei cărora le sunt dragi cel duși, mor și ei puțin cu cel morți.

În sala de disecție plutea acelaș miros greu de cadavre. Un medic nu-l mai percepe și doctorul Mianeh se mira că aerul îmbăcșit îl amețește.

Cadavrele negre i se păreau des-gustătoare. În minte i se închegea o altă icoană: mama moartă, albă și frumoasă și ar fi vrut să desfacă moarte de moarte. Până azi nu văzuse că și cadavrele pentru disecție sunt morți ca și morții săi, ca și mama sa că au avut și ele odată suflet.

Dar mama sa a fost o moartă frumoasă, de ce îi batjocoresc amintirea aceste arătări hidoase?

Și el știe că și aceste cadavre au fost niște morți frumoși iar el i-a desgropat i-a ucis a doua oră, căci până atunci trăiau în amintirea celor vii, ca niște morți palizi, morți scumpli. Odată aduși pe masa de disecție devin obiecte des-gustătoare, de cari nu se mai poate lega nici o amintire dragă.

Odată, erl și-a învățat studenții să desfacă amintirea celor pierduți de corpul îngropat. Să nu vadă în cadavre decât obiecte pentru știință. I-a învățat să desgroape în ascuns, din cimitire, cadavre, când nu mai aveau pentru disecție.

Dacă cineva ar desgropa-o și pe mama sa și ar aduce-o aici pe o masă! Dacă ar vedea-o acum neagră și ciopârțită.

Păli la acest gând. Se întoarse către fereastră, căci simțea cum îl urmăresc doi ochi. Privirea i se întâlni cu a studentului Bolof.

Acesta era cel mai inteligent student. Dar profesorul îl ura. Era o inteligență rea și brutală. Cinic până la desgust, găsea întodeauna ocazia de a face rău.

Din ochii lui profesorul citea batjocura. Il provoca să s'apropie. Se duse într'acolo și deodată știu ce are să vadă.

Pe masa de disecție era mama sa. Poate de altădată ar fi stat câteva clipe la îndoială. Acum o cunoscuse în cel dintâi moment. Era asemenea celorlalte cadavre. Pieptul îi era desfăcut până la inimă.

„Vreau să studiez inima” — zise studentul. Mianeh scoase un țipet înflorat și-l lovi pe Bolof în față. Il răsturnă cu o lovitură.

Toți studenții fugiră într'acolo și profesorul începu să plângă ca un copil: „E mama mea!” Ei înțeleseră ticăloșenia colegului lor. Il scoaseră afară și lăsară pe profesor singur cu moarta.

Plânse multă vreme, iar lacrimile alungă durerea. Dar i se uscară ochii și atunci năvăli și puhoiul gândurilor.

— E mama mea! Era o moartă frumoasă și acum o vad un cadavru mutilat. Sânul ei sfânt e batjocorit. Buzele cari mi-au sărutat odată părul, acum sunt negre.

— Odată știam să vad cadavre și nu morți. În tine vad și acum pe mama. Te vad asemenea celorlalte cadavre mutilate și totuși te

iubesc. Nu mai e nimic dumnezeiesc în tine, nimic nu mai e din mama care mă privea și mă asculta și totuși îmi ești dragă.

— Mă aplec și te sărut, când știu că ești ca toate cadavrele. De ce nu pot să desfac amintirea mamei de tine, când ești un sfârșit. Ea era o mamă duloasă și iubitoare și înainte-mi am un cadavru desgușător.

— Dacă este suflet, el este sus în ceruri și mă privește. De ce sărut atunci acest cadavru? Dacă sufletul moare odată cu corpul ce caut să plâng aici?

— Și totuși cât de legat este sufletul de trup. Aceste mâni m'au mângăjat, acest sân m'a alăptat, această gură m'a sărutat.

— Aș vrea să văd ca altă dată cu ochii omului înțelept. Să pot să cred, că cei morți nu mai trăesc, decât în amintire și că tot ce-a fost a lor a pierit odată cu ei. Ca un cadavru e un ce, fără de nume. Nu e nici mamă, nici soție.

— Aș vrea să pot să cred, cum am crezut odată, că în cadavru nu mai e nimic din cel mort, că e un suflet, care se desface de tină.

— Știam să tai în morții altora, căci nu le dădusem nume. De ce vreau să te chem pe tine mamă, când ea a fost o femeie bună și vorbitoare. Plângea când mă vedea după un timp mai lung. Mă săruta de nenumărate ori și mă privea atât de drag. De ce te chem atunci pe tine, cadavrele de mamă? Ce ai tu din ea? Poți să mă mângăi? Știi să-mi vorbești?

— Te asemeni cu mama! Ba, nu te asemeni de loc! Ea era albă și frumoasă. Tu ești un hoit. De ce să leg atunci amintirea mamei de tine?

— Am să tai și eu în tine. Îți voi scoate inima și o voi arăta-o studenților mei. Îi voi învăța ce e inima.

— A mamei mele o simțeam caldă și iubitoare. Bătea numai pentru mine. O simțeam gata de jertfă. Aici văd un pumn de carne. De ce să nu te străpung? Ce e în tine din chipul mamei dragi? Știi să iubești? Ești numai carne! Unde să încapă în tine iubirea? Unde e iubirea mamei? A dus-o cu ea în suflet. De ce să nu te străpung atunci inimă de cadavru?

— Te voi diseca cum am mai disecat și alte cadavre. Dacă ai fi sub glie, ai hrăni viermii pământului și florile. Inchipuirea mea nu s'ar îngrozi la gândul, că putrezești sub hămă. De ce se nu tai atunci

MAMA

In pragul prispei mama curăță cartofi în poală
Și curteanoastră, tresăltând de zbang odinioară—
Se'ntinde 'n jurul casei mută, goală...
Cu ochii plini de lacrimi mama o măsoară.

Noian de fluturi năvălesc zglobii
Și nu-i nici-un copil să-i prindă 'n pălărie;
Pe drum și prin vecini e larmă de copii, —
Dar curtea noastră doarme somn adânc, pustie.

Și gândurile mamei se distramă,
Se răspândesc să iscodească 'n lume. —
Și pretutindeni ele caută și chiamă
Un singur călător și-un singur nume.

Și stă așa, cu ochii duși în zare
Și mâinile incremenite 'n poală.
Mărgele mici de lacrimi îi sclipesc în soare —
Și curtea zace 'n jurul casei mută, goală...

GEORGE A. PETRE

în corpul tău? Te doare? Ai să mă blestemi? Ți-au turburat somnul? Dar eu știu că morții sunt fără somn. De ce iubirea nu cunoaște legile înțelepciunii?

— De mult m'am hotărât să-mi las cadavrul pentru disecție. L'ași fi rugat prin testament pe studentii mei, ca să mă tae. Se revoltă ființa mea la acest gând? Nu! Dar dac'ar fi copilul meu între ei? L'aș blestema? Poate m'ar durea chiar mort fiind.

— Și apoi noi nu trăim numai viața noastră. În noi trăesc părinții și strămoșii. În mine trăește și mama. Ea plânge în mine, văzându-se mutilată.

Profesorul Mianeh începu din nou se plângă. Luă cadavrul în brațe și-l duse la sine. Îl așeză pe pat ca pe un bolnav. Se puse în genunchi și luând mâna cadavrului într'ale sale, începu să vorbească odinioară mamei sale. Îi vorbi până târzlu în noapte, când adormi și avu un vis ciudat sau poate toate le văzuse în închipuire treaz:

Era într'un pustiu și era atâta căldură și lumină, că pământul părea un incendiu. O femeie pășea clătănându-se, iar de asupra ei se ogoia un cârd de corbi. Îi așteptau sfârșitul. Corbii sunt umbra morții, vin odată cu ea. Și totuși acești corbi se coboară și numărul lor se

închiagă într'o umbră deasă, bat din aripi și răcoresc trupul femeii, care capătă noi puteri și alungă solii morții.

Soarele e la nămezi. Femeia e obosită. Ce o îndeamnă să meargă, când moartea-i pretutindeni? Corbii sunt fiamânzi și o vor însoți, zădarnic fugă de ei. De ce se sbate, când totul în ea strigă după odihnă?

E sufletul care nu vrea să moară!

Corbii s'au coborât s'o sfășie. Dar nu e singură. Lângă ea e un copil de vre-o trei ani. E sufletul. A prins un corb și l'a sugrumat. Cu acesta sperie pe toți ceilalți. S'au ridicat în văzduhuri și au pierit.

Sufletul e singur cu moartea. Se joacă cum fac copiii, cu cei cari se profac că dorm. O crede adormită. Ar vrea să se strecoare iar prin ochii ei, să i s'ascundă în inimă. Nu știe ce-i moartea. Se joacă singur când vede că nu vor să se joace cu el. Apoi i se urăște și ar vrea să o trezească. Dar femeia doarme dusă. Atunci sufletul începe să plângă. Ce va face singur în pustiu. Îl este foame și îi este sete. Va lăsa cadavrul și se va duce. Înainte-i și în urmă e pustiu. Se duce la întâmplare, dar pustiu n'are hotar. Nu întâlnește pe nimeni. Nu iubește pe nimeni să-l caute. Se întoarce iar la cadavru. Cearcă din nou să-l trezească. Vrea să-i deschidă ochii,

să se strecoare în creeru-i, pe raza de lumină. Zadarnici! Morții nu-și mai deschid ochii.

Atunci pleacă din nou. Intâlnește un om, dar acesta nu l zărește, îl strigă și atunci acesta fuge. Pe cine să caute?

Se reîntoarseră la cadavru, dar nu-l mai găsește. S'au coborât corbil și l-au devorat.

Își face un cerc din oase. Se puse în mijlocul cercului și vrea să doarmă. Să se urce în cer și să lase și oasele fără pază? Vrea să le vegheze. Și apoi moare.

Doctorul Mianch se trezi. Sau poate era treaz și închipuirea l-a închiegat aceste icoane.

Ia cadavrul în brațe și aleargă cu el. Se duce în cimitir să-l îngroape.

Era în spre revărsatul zorilor când începuse să sape groapa. N'avea decât un cuțit, cu care scormonea pământul. Nu se gândea la nimic, ci săpa. Era sub stăpânirea unei hotărâri neînțelese și tocmai deaceia puternică. Nu se oprea decât să-și steargă sudoarea de pe față.

Când groapa fu atâta, cât să cuprindă moarta, începu să îngroape. O astupă și o desgropă din nou s'o învâlușcă cu o haină.

Și apoi se văzu singur pe când cerul începea să se împurple la răsărit. Il era teamă de lumină. Simțea că în el va muri ceva odată cu răsăritul soarelui.

Il urmărea umbra visului avut. Se credea sufletul mamei sale și i se părea că s'a îngropat pe el și nu mai are pe nimeni, n'are casă, nu cunoaște nici un suflet. E îngrozitor să te pierzi pe tine însuși.

Ura lumina ca un strigoi. In el murise ceva și morților le este teamă de lumină. Se schimbase tot ce știuse și cunoscuse. Se știa înțelept și nu credea în suflet și acum găsise că e numai suflet și nu cunoaștea înțelepciunea.

Iubise pe mamăsa cum nu iubise pe nimeni în lume. O văzu moartă, și-o închise în suflet albă și frumoasă și apoi o găsise mutilată și batjocorită. L'au omorât-o și din suflet. Ochii l-au văzut un stăru și acesta murdări icoana din suflet.

l se păru că a fost ispătit de diavol. l se dăduse măru înțelepciunii și nu descoperi decât lucruri îngrozitoare.

Soarele începuse s'arunce primele sulfi de lumină. Se vedeau oameni grăbiți. Mianch nu vedea decât cadavre mutilate. Veneau să-i rădă

în față, pentrucă plângea după un cadavru, când tăiase în altele cu sutele.

Era nebunia care incolțește la cei ce se luptă cu îndolala. Era nebunia celor ce cugeta prea mult la cei morți. Se lăsase răpit de amintirea mamei duse și amintirile muncii trăesc în noi, iar când ele sunt ale morților, suntem și noi niște morți. Cei cari cugetă la trecut sunt niște cadavre. Nu trăesc decât cei cari au ochii în prezent.

Când s'apropiase primul om de doctorul Mianch, acesta începu să fugă. Își uitase viața sa și se gândea la cea din vis. Era sufletul, copilul orfan.

Fugii necontentit și fugea cu cât întâlnea mai mulți oameni. Și apoi se reîntorcea neîncetat în apropierea cimitirului. Se gândea la ca-

davru mamei. I se părea că moartea îi este lăcașul și odihna.

Aștepta să s'apropie noaptea, să se poată reîntoarce. Nu iubea pe nimeni, ce putea căuta afară în lume.

Odată cu noaptea se reîntoarse și el. Veni unde știa că astupase cadavrul, dar nu-l mai găsi. L'au descoperit poate căinii și l'au sfâșiat sau poate oamenii l'au desgropat și l'au ascuns mai afund.

Se vedea singur. Își uitase viața deodată. Se așeză lângă mormântul pregătit de el mamei și scoase cuțitul. Își făcu locul mai adânc. Apoi se culcă și își străpunse pieptul.

Căuta odihna pe care i-o răpise nebunia indoelii.

Proximal număr al revistei noastre se va trimite numai aceluia dintre abonații, cari au plătit abonamentul pe întreg anul curent.

TĂCERE

DE E. A. POË

„Ascultă-mă“ zise domnul, punându-și mâna pe capul meu. „Tăcerea despre care vorbesc e un tăcut îngrozitor în Libya, pe țărnițele râului Zair. Și nu este acolo nici liniște nici tăcere“.

„Apele râului au o față bolnăvicioasă și de șofran; ele nu curg spre mare, ci svăcnesc fără odihna sub ochiul roșu al soarelui, într'o mișcare clocotitoare și convulsivă. De cealaltă parte, la vreo câteva mile, pe stratul mocirlos al râului este un ghiol cu crini aacute urlași. Ei suspină unul către altul în aceea singurătate, și își răsucesc spre cer lujerele lor lungi și vlăguite, și își clatină mereu veșnicele lor căpșoare. Și un foșnet vag izvoarește dintre ei, asemenea susurului apelor subpământene. Și ei suspină unul către altul“.

„Inșă împărăția lor are o margine, marginea pădurii înalte, oribile și negre. Acolo, asemenea valurilor dimprejurul Hebridelor, sârmanul tufiș e necontentit agitat. Totuș acolo nu este vânt pe tot cuprinsul cerului. Și înalții arbori primitivi se gânjoiesc într'una, cu un sunet scrâșnitor și puternic. Și din creștetele lor colosale picură veșnică rouă. Și la rădăcinile lor flori stranii și veninoase zac într'un somn ne liniștit. Și deasupra capului, cu un zgomot vălitor și formidabil, se îmbulzesc norii cenușii pentru totdeauna spre apus, până ce se rostogolesc — cascadă — peste perețele înfocat al orizontului. Totuș acolo nu este vânt pe tot cuprinsul cerului. Și pe malurile râului Zair nu este nici liniște, nici tăcere“.

„Era noapte, și cădea ploaia; și căzând, era ploaie, însă dupăce cădea, era sânge. Și eu stăteam în mlaștina marilor crini, și ploaia cădea pe capul meu, și crinii suspinau unul către altul, în solemnitatea părăsirii lor“.

„Și, deodată răsări luna prin ceața rară și lividă, și era de-o culoare de cărmăz. Și ochii mei căzură pe o enormă stâncă sură care stătea pe țărnițele râului, și era luminată de lumina lunii. Și stâncă era sură, și obosită, și înaltă, și stâncă era sură. Pe fruntea ei erau gravate în piatră litere; și eu am venit așă la țărnițele, ca să citesc literele de pe piatră. Inșă nu le-am

putut descifra. Și m'am întors în mlaștină, iar luna luci cu un roșu mai aprig, și eu m'am dus din nou și am privit stâncă și literele; și literele erau PĂRĂSIRE".

„Și m'am uitat în sus, și acolo stătea un om pe vârful stâncii; și m'am ascuns printre crinii aquatici ca să descopăr gândurile omului. Și omul era înalt și avea un boiu maestos și era învăluit dela umeri până la picioare în toga vechei Rome. Și contururile figurii sale erau nedistincte, însă trăsăturile sale erau trăsăturile unei zeități; căci mantla nopții, și a ceții, și a lunii, și a rouei a umbră ușor trăsăturile feței sale. Și fruntea sa era arcuită de gânduri și ochiul său scâpărător de grijă; și în cele câteva zbârcituri de pe obraji, cetli povestea durerii, și a oboselii, și a desgustului neamului omenesc, și un mare dor de singurătate".

„Și omul ședea pe stâncă și își sprijinea capul în mâini, și privea dincolo de părăsiere. Se uita jos la sârmanii arbuști neogoiți, și sus la înalții arbori prim'tivi, și mai sus cerul fremătător, și la luna cărmăzle. Și eu m'am cuibărit în adăpostul crinilor, și observai gândurile omului. Și omul tremura în singurătate; însă noaptea coborâse și el ședea pe stâncă".

„Atunci eu m'am pogorât în mlaștină și străbătui departe prin deșul crinilor și strigai hipopotanii cari locuiau în noroiul mlaștinei. Și hipopotanii îmi auziră strigătul, și veniră la poalele stâncii, și mergeau tare și înspăimântător sub lună. Și eu mă cuibării în ascunzișul meu și cercetai gândurile omului. Și omul tremura în singurătate; însă noaptea coborâse și el ședea pe stâncă".

„Atunci eu blestema elementele cu blestemul revoltei; și o furtună înfricoșătoare se ngrămădea în ceruri, deși înainte de aceea nu fusese vânt. Și cerul deveni livid deodată cu violența furtunii, și ploaia izbea în capul omului, și răul fierbea de spume, și crinii aquatici țipau din straturile lor, și pădurea se prăbuși în fața vântului, și fulgerile trăsneau, și tunetele bubuiau și stâncă se cutremura din temelii. Și eu mă cuibării în ascunzișul meu și cercetai gândurile omului. Și omul tremura în singurătate; însă noaptea coborâse și el ședea pe stâncă".

„Atunci eu mă mânai și blestema, cu blestemul tăcerii, râul, și

crinii, și vântul, și pădurea, și cerul, și tunetul, și suspinele crinilor aquatici. Și ei fură blestemați și tăcure. Și luna înceta de a mai șovăi pe cărarea ei din cer, și tunetul p'eri, și fulgerul nu mai scăpăra, și norii atârnav nem'șcași, și apele scăzură până la nivelul lor și se ostolă, și arborii conteniră a mai tremura, și crinii aquatici nu mai suspinau și foșnetul nu se mai auzea dinspre ei, și nicio umbră de sunet nu mai colinda ghiolul vast și nețărmit. Și eu privii la literele de pe stâncă,

și ele erau schimbate; și literele erau TĂCERE".

„Și ochii mei căzură pe chipul omului, și chipul lui era plin de groază. Și îndată își ridică capul din mâni și stătu pe stâncă și asculta. Însă nu se auzea nici un glas în întreg cuprinsul ghiolului vast și nețărmit și literele de pe stâncă erau TĂCERE. Și omul se înfioră, își înturnă fața și în graba mare fugi în depărtare, așa că eu nu-l mai văzui".

trad. A. D.

DRAMA ȘI OPERA

„Heidelbergul de altădată"

piesă în cinci acte de G. Meyer-Förster,
trad. de O. Densușianu

Teatrul național a reluat săptămâna trecută duioasa piesă a lui Meyer-Förster „Heidelbergul de altădată. A fost o faptă bună. Într'un oraș studențesc, cum e Clujul „Heidelbergul" va fi o piesă totdeauna bine primită. Ea este piesa tinereimei. Cu veselie ei șgomotoasă, cu romantismul ei ușor, piesa merge direct în sufletele tinerelor vîstare, și se identifică cu atâtea iluzii fragede, cari n'au avut încă de ce se ofili.

Tineretul revărsat de pe toate plaiurile Ardealului în Clujul cultural de astăzi e dornic de teatru bun, care să-i mergă la inimă. Cu piese de boulevard, în care imoralitatea se imbină cu frivolul, nu se dă fragedelor vîstare universitare o hrană sufletească curată. De aceea, lăudând ideea reluării „Heidelbergului de altădată", credem să facem un serviciu culturei noastre ridicând chestiunea întocmirii repertoriului potrivit scopului pe care are a-l realiza aici Teatrul Național.

Reprezentarea de Marți a dat prilej ansamblului local să încadreze o actriță de multă reputație de la Teatrul Național din București. Dna Maria Giurgea a dat Kättili o interpretare mai sobră decât cea cu care ne deprinsese dna Jeana Popovici-Voina în anii trecuți. Totuși aceasta n'a scăzut nimic din farmecul ușor al piesei. Din potrivă în notele de duioșie și în tragicul despărțirii dna Giurgea a dat accente umane cu mult mai mult succes decât dna Popovici.

Di Mihăilescu-Brăila în Karl-Heinz

are una din cele mai bune interpretări ale sale. Revăzându-l anul acesta, plăcerea ce ni-a procurat jocul dsale stilizat este explicabilă.

Di Stănescu-Papa a fost, ca de obicei un dr Lüttner inegalabil. Cald, comunicativ, și înduioșetor, dsa aduce în ansamblu o covârșitoare contribuție de succes.

Bune cuvite se cuvî pentru interpretarea dlor D. Psatta, Ionescu Ghibericon Vasilescu și Rusei.

Ansamblul însă a pierdut față de anii trecuți. Lipsa a două forțe principale, d. Neamțu Ottonel și Mișu Ștefănescu s'a simțit mult. D. Șerban care înlocuia pe întâiul în Lutz e prea slab pentru o asemenea încercare, iar d. Vanciu în Detlew e prea mult exuberant pentru a egala experiența scenică încercată a dlui Mișu Ștefănescu.

Pe lângă acestea, corurile se cer ceva mai disciplinate.

Teodor Moldovanu

„CĂSĂTORIA"

de Gogol

U tîma piesă reprezentată pe scena Teatrului Național — „Căsătoria", de Gogol — face parte dintr'un ciclu rusesc al repertoriului. După „Invierea" și „Puterea Intunecului" două drame de și după Tolstoi, desvelirea acestei comedii ușoare este desigur în folosul echilibrului tendințelor, și corespunde după concepția programatică a d. director, mai bine gustului publicului clujan. În linia farselor lui Bisson, adecă de acelaș calibru intrinsec, „Căsătoria" distrează totuș. Prin neverosimilul situațiilor, al comp'exusului personagiilor, prin introducerea în

acel „suflet rusesc“, de care s'a făcut mult caz, nu însă prin jocul artiștilor și constatăm cu acest prilej, că societarii Naționalului din Cluj, cei mai mulți la acest fel de joc se pretează: divertisment, care nu lasă urme profunde. D. Ionescu-Ghibericon (Podkollosin) a fost un ratat consilier de curte, și insolent și egoist în sens burlac, cum i se cuvenea unui holteiu pe cale să încărunțască și... pretendent la mâna unei domnișoare simpatic de tânără; d. Vasilescu (Kocikariov), un intrigant c'o leacă de cinism, just. Ceilalți buni și d. Șerban exagerat. Dintre personajile feminine dna Bănuți (fata) timidă și curioasă, ca o „fată mare“.

Cronicar

DELA OPERĂ

Primi soli muzicali trimiși anul acesta dela București au fost dna *O. Grozovskaia* și dl *E. Algazi*. Prin aceasta „sistemul de rotație“ s'a inițiat. (Așteptăm să se continue acest fericit gând, ca să avem posibilitatea de a cunoaște și alți cântăreți, și mai buni!)

Fără îndoială, când vin soliști ca „oaspeți“, trebuie să împlinească anumite condiții, de calități vocale, de joc de scenă, etc. fără de cari judecata ce o exprimi asupra lor în chip necesar este drastică. Ei trebuie să fie „floarea“ instituției de unde pornesc. Anii trecuți ne-au adus câteva personalități artistice de valoare europeană; sperăm c'o reveni, și că vor fi echivalente de alții, tot români, pe cari aici la Cluj, nu i-am auzit.

Căci d. Algazi nu a satisfăcut exigențele unui public oarecum format pentru operă, aici în Cluj, că va fi cântat cândva bine, în tinerețe, n'o contestăm; însă acum vocea îi este uzată, păstrându-și doar ascuțimea unor note. Apoi nici înțelegerea rolului: un Radames, tânăr și plin de forțe dramatice, sau un Eleazar, evreu odios, c'o singură scripă de indulgență, nu-l plasează printre artiștii de renume. Pentru Radames n'a avut strălucirea vocală, gestul suveran și impunător, iar pentru Eleazar, frământarea zburcunului paterno-evreu. Tot ceea ce poate fi acceptat dela dsa sunt niște do-uri în actul cu luna, în „Aida“ sau până la o limită, repetarea ariei „Râșala, draga mea...“— Dna Grozovsk a în Amneris a fost

încălzită de un temperament exuberant tineresc, dar i-a lipsit maiestatea fiicei Faraonului. Nu a putut combina acea atmosferă imperială, care trebuie s'o degajeze Amneris, și care prin contrast cu văpaia sentimentelor, naște tragicul simpatic al iubitoarei nelubite. Altul dsale, plăcut și nesigur uneori destul de puternic; iar în tabloul temniței captivant, demonștră o tehnică bine condusă. Astfel, impresia bună pe care a lăsat-o, a câștigat și în durabilitate.

Un alt eveniment muzical al săptămânii a fost concertul, dat în sala Prefecturii, Sâmbătă, 6 Noembrie de

dna E Chifa. Programul: Brahms, Jensen și Strauss: Lieduri, apoi trei bucăți din operă, „pietre de încercare“, pentru o concertistă: Aria pajului din „Hughenoți“, „Danse de l'ombre“ din Dinorah, apoi din Rossini: Cavatina Rosinei, de care s'a achitat cu tehnică pricepută și c'o relativă pricepere artistică. În partea a doua a cântat din Dima și Brediceanu, c'o involtură autentic românească. Un mezzosopran cald, care posedă triluri abile, deși nu cristaline, și care cucerește. — La pian d. A. Ronai. — De notat afluența în număr considerabil a publicului clujan. Aurel Decel

REVISTELE

Ramuri. A. XX. N. 7—9. Ne sosește bogată revista craioveanu, cu peste cincizeci de pagini de prețios conținut. D. prof. N. Iorga publică un luminos articol despre poetul sas Eduard Schullerus, mort nu de mult în floarea vârstei. Cu spiritul dsale pătrunzător, d. Iorga ne dă nu numai un articol de informație asupra unui autor dintr'o literatură puțin cunoscută publicului românesc, ci și expresia reală a acestui talent rar, în traduceri alese cu gust din opera lui Schullerus.

D. D. Tomescu, criticul cumpănit bine cunoscut, continuă a analiza pe d. Mihail Dragomirescu în raport cu sămănătorismul și pecetluiește în culele logicei sale strânse profunde erori săvârșite de criticul bucureștean față de singura valabilă dintre toate mișcările literare dela noi.

O nuvele de reală valoare „Squarul“, semnează dl G. I. Mihăescu, care se afirmă temeinic unul dintre fruntașii prozei noastre tinere. Spre deosebire însă de ceea ce știm noi din G. I. Mihăescu, nuvelele acestea ni se pare scrise într'un stil chinuit, prețios, care nu îl recunoaștem în totul al autorului.

O bogată cronică literară însoțește acest număr, cu juste aprecieri critice.

De remarcat articolul corosiv semnat de dl I. U. Soricu despre „Astra la Zalău“, în care se spun adevăruri crude, fără menajamente pentru nimeni.

Falanga. A I, seria II, Nr. 1 și 2. E revista de polemică a grupului din jurul dlui Mihail Dragomirescu și se intitulă a lupta în numele adevărului, al clasicismului și al

tradiționalismului. Revista a mai apărut cu același titlu acum vreo 16 ani, însă puțină vreme. Să sperăm că acum va avea o soartă mai bună.

Deocamdată lupta e deschisă pe două fronturi: contra școalei critice a dlui Lovinescu și contra trasnaicilor cari se pretind „poezie nouă“. Prin aceasta revista este simpatică și ar căpăta un deosebit interes dacă ar da mai multă atenție gramaticii și ar renunța la eseurile fără sare ale dlui Dragomirescu, publicate sub titlul „In Empireu“. De ce vrea oare d. Dragomirescu să compromită în ochii posterității pe marii noștri fruntași ai literaturii de altădată, cari n'au puterea să se apere, pentru a-și plasa teoriile sale despre literatură?

Sburătorul. An IV. Nr. 5 Reapare transformat, mai simpatic în simplitatea tehnică de astăzi. Alci d. Lovinescu se luptă cu d. Dragomirescu și isbutește să-l pună în grea situație, dovedind că ilustrul critic de la institutul de literatură, comentează pe 16 pagini, revine pe altele și dă note marginale în mai multe pagini noi, pentru a dovedi originalitatea de capadoperă a poeziei „Somnoroase păsărele“, pe care Eminescu a scris-o inspirat de o poezie germană. Atâta trudă pentru un lucru ca aceasta este în adevăr ceva unic în istoria criticii. Suntem curioși să aflăm cum se va apăra d. Dragomirescu, strâns astfel cu ușa.

În restul revistei se publică o literatură haotică, adeseori de o valoare îndoielnică. E un amestec de trăsnae modernistă și prețiozitate fără fond, care nu inspiră nicio încredere.

Manole Ampoianu

INSEMNAȚI

Cu acest număr „Cosinzeana” își suspendă apariția până în preajma Crăciunului. În acest interval de timp vom pregăti un bogat număr jubilar, pentru împlinirea a 10 ani de apariție.

Romanul dlui Seb. Bornemisa „Duhul cel rău”, care s'a publicat în parte în numerele trecute ale revistei va apare în curând într'un elegant volum. Reținerile se pot face la administrația revistei.

*

Pentru palatul Ligei Culturale. *Duminea trecută s'a pus piatra fundamentală a palatului Ligei Culturale din București, despre care ni-am ocupat în numărul trecut al revistei. Cu acest prilej d Iorga, președintele Ligei Culturale, a lansat un călduros apel către publicul românesc, îndemnându-l să contribuie bănește la ridicarea acestui așezământ de cultură. Liga nu are bani. Pe terenul dăruit de primăria Capitalei, temelia zidită s'a ridicat cu bani de împrumut. Alți bani trebuiesc pentru înălțarea clădirii. Acești bani îi așteaptă Liga Culturală de la publicul românesc, pentru care ani de zile i-a și-a irosit cu dârnicie vrednicia. Cu prețul unui bilet de cinematograful oricine își poate plăti această sacră datorie.*

Banii se pot trimite Ligii Culturale, București, strada Banul Măracine Nr. 1.

*

Reapar revistele. Revistele cari și-au anunțat apariția încep să se arate în vitrina librăriilor. Odihnite, ele respiră un aer nou de luptă, cu mai evident caracter ofensiv în anul acesta, decât în anii trecuți.

Asistăm astfel la începutul de încăierare dintre admiratorii dlui Mihail Dragomirescu deoparte și cei al dlui Eugen Lovinescu de cealaltă parte. Lupta e la început și nu se poate ști în balanța cărula va înclina.

Dar nici augurii nu se lasă maiajos. D. Dragomirescu a fost încolțit adânc din două părți, de d. Lovinescu îi scarmână vijelios „Știința literaturii” pe care o contestă ca știință, iar d. D. Tomescu dela Ramuri îi reduce la nimic părerile exprimate despre mișcarea dela Sămănătorul.

O altă înfățișare a vieții literare

care renaște din amorțeala vacanțelor, este în vădita creștere a mișcării putrivnice poeziei noi. Faptul este îndeosebi îmbucurător, el dovădind că lumea a început să se dumirească și să ia atitudine față de această gogoriță reformatrice.

*

Ceva extraordinar. Contra dlui Dragomirescu s'a pornit o adevărată prigoană. Incolțit de adversari din toată părțile, „maestrul” nu mai știe cum să se apere. Dar lucrurile nu se reduc numai la cele ce publică revistele. Dl Dragomirescu este atacat în cetățuia dsale de reședință, în institutul de literatură, care funcționează cu o grasă subvenție pe lângă facultatea de litere din București.

Lucrurile s'au petrecut cam așa. Într'o ședință din zilele trecute a consiliului profesoral al facultății de litere dl Ovid Deusușianu a cerut desființarea celebrului „Institut” pentru cuvântul că nu dă niciun rezultat apreciabil, pe lângă că macină zădarnic importante fonduri, cari s'ar putea utiliza mai cu folos pentru alte scopuri.

Consiliul nu s'a pronunțat încă, dar aceasta nu înseamnă că „Institutul de literatură” este salvat. Din potrivă. Semnalul dat de D. Ovid Deusușianu va avea urmări, pentru motivul că d. Deusușianu are perfectă dreptate și mai ales pentru că d. Deusușianu nu este omul, care să se opriască la calea jumătate, odată pornit la drum.

Deci încă un adversar pentru d. Dragomirescu, și încă foarte periculos.

*

Conferințele extensiunii universitare. Urmând metod'c un vast plan de activitate extrașcolară, extensiunea universitară, asociația profesorilor dela universitatea din Cluj, și-a reluat, ca și în anii trecuți, rodnică ei activitate de culturalizare a maselor. Cât bine s'a adus culturai generale a intelectualității ardeleni prin această stăruitoare și luminată muncă nu se poate cuprinde în câteva cuvinte, oricât de elogiase ar fi ele. Profesorii Universității clujene s'au afirmat nu numai ca strălucite elemente de catedră prin aceasta, ci și ca preoți conștienți ai unei misiuni mai înalte.

Activitatea Extensiunii Universitare se cerea de însuși starea lucrurilor din această parte de țară. Imensa majoritate a intelectualității ardeleni formate era crescută la

isvoarele unei culturi străine. Puțini sînt intelectualii români cari au avut puțină să țină o legătură mai strânsă cu cultura românească. Ce s'ar fi făcut cealaltă parte a intelectualității noastre, fără concursul permanent și stăruitor al grupului de profesori grupați în jurul „Extensiunii Universitare”? Viața de astăzi, grăbită, nevropată, nu îngăduie munca așezată a cititului și a meditației. Conferințele Extensiunii Universitare au umplut golul, afirmându-se ca o necesitate de primul ordin. Prin rostul lor, ele erau un mijloc de a lua contact cu rezultatele și eforturile culturale naționale, pentru toți cei ce n'au avut puțină să țină acest contact.

*

Noul director al Teatrului Național din București. După îndelungi ezitări, ministerul cultelor și artelor s'a hotărît să soluționeze criza de direcție de la Teatrul Național din Capitală, care durează de atîta vreme, dând delegație de director dlui Al. A. Hodoș, un valoros ziarist ardelean, președinte al Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat, director al ziarului „Biruința” din Cluj și șef redactor al revistei „Țara Noastră”. Alegerea făcută în persoana dlui Hodoș este o garanție că prima noastră scenă va începe să funcționeze normal.

D. Hodoș este un publicist de o mare valoare și de o temeinică cultură. Energic și priceput, om de gust și fin intelectual, dsa va da Teatrului Național din București o îndrumare rodnică, potrivită cerințelor noi ale zilelor noastre. Și prin aceasta Ardealul va avea încă o satisfacție din partea unui vrednic fiu al său.

POȘTA REDACȚIEI

Someșanu. Nu merge. Mai încercați, dar adânciți-vă inspirația.

C. Titus. E ceva, dar nu e destul. Mai încercați.

Țod. I. Emil. Nu.

T. Tg. Mureș. E slabă. Nu se poate.

I. I. P. Incercarea dtale din Goethe e remarcabilă. Cu oarecari modificări poate va merge într'un număr viitor.

N. T. I. „Poezia” e prea mult naivă, mai încercați însă.

Dimitrie Vanciu: Confirmăm primirea sumei de 150 lei, și vă rugăm să cunoașteți că abonamentul vă este achitat acum pe întreg a. c.

Petru Mărgineanu: Am primit dela dv. abonamentul în suma de lei 500 care l'am contat astfel: 300 abonamentul pe anul acesta, iar 200 lei am trecut în contul anului viitor.

DUHUL CEL RĂU

— ROMAN —

IX.

O LACRIMĂ

Ion Pescaru stătu patru luni în spitalul din Ungvar. Intrat în el la mijlocul lunii Maiu, el nu se văzu vindecat complet până la începutul lui Septembrie. În ziua, în care doctorul îl bătu pe umeri și-l spuse, că de-acum nu mai are nevoie de grija sa. — el avu o senzație foarte ciudată. I se părea că pentru el viața de-acum s'a sfârșit și că nu mai are nici un rost pe lumea asta. În cele patru luni, cât stase în spital, se obișnuise cu viața aceasta regulată și monotonă. Se'nvățase să vadă zilnic, la aceeași oră, pe doamna cu crucea roșie, pe doctori, să audă aceleași vorbe, aceleași glume, să mănânce regulat, să iasă după masă la soare cu ceilalți, — și acum când se gândea, că viața asta n'o s'o mai trăiască, n'o s'o mai revadă, simția că i se coboară în suflet un întunec, un gol, pe care n'are cu ce-l umplea.

Ca un câne credincios, Ion Pescaru se despărțea greu de căminul aceasta, cu care se'nvățase în vremuri grele și de durere. Și măcar, că și vechii lui tovarăși de spital plecaseră rând pe rând și locul lor îl luaseră alții noi, — el totuși nu se ducea bucuros. Aici, era cunoscutul, era viața probată, știută trăită... Dincolo unde pornea nu știa ce-l așteaptă, ce poate să-l aștepte. În orice caz, mai bine ca aici nu poate să fie, de asta nu mai încapă îndoială!

Iată de ce plecă cu greu. Când se văzu îmbrăcat iar în hainele lui militare, cu pete de sânge pe ele, măcar că erau spălate și date la etuvă, — simți acelaș fior, pe care-l simțise acu-i anul, când se'mbrăcase cu ele, ca să plece la războiu. Era acelaș om și acum, voinic, cu ochi b'ânzi, serios din caleafară, dar totuș ce deosebire, Doamne! Atunci era teafăr și pleca cu nădejdi de întoarcere tot așa, — iar acum ciung, cu o mână tăiată din umăr și numai cu stânga. Se uită involuntar la mână dreaptă, care cădea moale de pe umărul drept, și se cutremură tot. Nu putea să sufere s'o vadă bălăbănindu-se mereu, decâteori se mișca, căci aceasta îi trezia în minte totdeauna suferința, durerile și faptul, că e ciung, că-l lipsește o mână.

De-aceea rugă pe un tovarăș, să-i întoarcă mână dreaptă pe dos și s'o lege pe lângă umăr. Imbrăcată așa mantaua, i se părea că nu mai e așa de schilodit, așa de nenorocit. Sacul și-l puse peste umăr și vâră în el pânla, pe care o căpătă din spital, și cele câteva bucățele de zahăr, cruștite timp de patru luni, un pachet de tutun și scrisorile, pe care i le dete sergentul din cancelaria spitalului. Gata, el se mai uită odată jur împrejur, trecu ochii peste întreg cuprinsul spitalului și făcându-și o cruce largă și închinându-se de trei ori, ieși pripit din spital, în stradă. Ușa se închise după el cu sgomot și el se văzu deodată în mijlocul oamenilor, în plină mulțime. Pe trotuar treceau soldați, ofițeri, oameni bătrâni și mai tineri și o mulțime de femei, toate gătite, toate frumoase! El se uita năuc după fiecare și se gândea la viață, la lume, la câte toate. Intr'un colț de stradă, un soldat, olog, sta pe un căruș mititel și cerșia. Mai

încolo, cu vreo câteva străzi, un altul voinic, frumos, dar fără ochi era condus de-o fetiță de vreo 8—9 ani.

Își aduce aminte numai decât de Sofica lui, și de casă. „Doamne ferește!, mai bine așa fără mână, decât orb”, — și-și iuți pasul. Abia se mai duse însă câțiva pași, și auzi la spatele lui o convorbire:

— Uite la ăsta, ce voinic și numai mâna dreaptă n'o are!”

— Norocos, zise celalalt, — ăsta a scăpat de necaz de-acuma, a scăpat de moarte. Ce-i pasă, el se duce la regiment înapoi și de-acolo îl trimit acasă pe totdeauna. El a gătat războiul, a gătat cu cătănia!

Ion Pescaru se trase mai la o parte și-și încetinî pașii, ca să vadă cine-l pizmuește. Pe lângă el trecură doi soldați tineri, tineri de tot, să fi tot avut 18 ani unul, dar mai mult nu. El vorbeau românește, erau din Ardeal, sau din Banat, de undeva, și suflul lui Pescaru se umplu de bucurie, auzind vorba românească. El strigă după ei, și soldații se opriră în loc, mirați.

— Dumneavoastră sunteți români, nu-i așa?, îi întrebă el, grăbindu-se spre ei.

— Da, suntem din Banat, dela regimentul din Caransebeș, dar vezi acum regimentul nostru e mutat aici și'n locul nostru la Caransebeș au adus alt regiment, slovac.

— Da de ce măi fraților?

— Apoi, ci-că să nu fim printre ai noștri, — răspunse, cel mai isteț dintre cei doi tineri, — și aproape de granița românească, la caz, că România ar intra în războiu!

— Ce, e vorba de-așa ceva?

— Apoi da, acum se vorbește mereu. Se aștepta lumea să intre acu-s 3 săptămâni, de sfânta Marie, dar n'a intrat. Acum ci-că are să intre a bună seama la 1 Noiembrie, dupăce s'o găta lucrul câmpului. Mai știm noi? Dar vezi așa spun toți și pe semne, că este ceva în lucru, că toate regimintele românești din Ardeal și din Banat, au fost trimise prin streini și acolo au adus regimente streine. Dar, Dta bădie, de pe unde ești? După vorbă sameni a fi ardelean, nu-i așa?

— Ba, da, măi fraților. Eu sunt dela 64 din Orăștie și ch'ar acuma ieșii din sp'tal. Patru luni am stat în el până m'am vindecat și acum mi-au dat drumul. Mă duc, credeți-mă, cu părere de rău, că cine știe ce mă așteaptă, unde mă duc?”

Cei doi bănățeni începură să râdă:

— He, he, bădie, lasă nu-ți mai pară rău, arz'o focu de cătănie! De ce să-ți pară rău? Ha? Că-ți dau drumul acasă, că nu mai prinzi arma de loc? Am avut și noi de ăștia așa ca D ta, oamenii cu noroc. Au venit fără o mână din războiu, la regiment. Aici au stat vre-o 3—4 săptămâni și nu făceau nimica. Ce să și fi făcut sărmanii, dacă nu puteau prinde nici mătura? Mâncau și durmiau toată ziua și trăgeau lehnungu.

Odată apoi a venit poruncă să-i trimită acasă pe toți. Să fi văzut, ce veseli au plecat, Doamne! Ei, iac'ășa ai să pățești și D-ta l...

Cei doi camarazi de arme, se despărțiră de Pescaru, trebuind să apuce pe-o ulicioară, la cazarmă. Ei își dădură mâna și-i doriră noroc și spor la muncă, iar Pescaru se uită cu jale în urma lor. Ar fi dorit să mai stea cu ei, să mai vorbească! Sufletul lui era dornic să audă vești de pe acasă, din Ardeal, dar

mai ales să audă vorbă românească! Trei luni el n'a avut cu cine să vorbească în spitalul acesta. Sasu n'a stat decât vre-o trei săptămâni după ce a venit el și s'a dus. Iar după plecarea lui a rămas mut, sau aproape mut, ne mai având cu cine schimba o vorbă legănată. Asculta la streini, cum vorbeau aceștia dar de înțeles nu se putea înțelege cu ei de loc!...

El apucă, după ce se despărțiră de el cei doi flăcăi, pe o stradă mare, dreaptă, și plină de prăvălii. Mergea încet, se opria pela galantare, privea și se gândia. Erau abia șase ceasuri și trenul lui nu pleca până la nouă seara. Ca să omoară vremea, tândălia văzând cu ochii și se uita lung la toate nimicurile. Aici vedea o mulțime de haine femeiești, de bluze roșii și galbene și vinete; dincolo ghete de tot felul și pălării; la altă prăvălie haine bărbătești, cămăși, mănuși; cu câțiva pași mai încolo era o cofetărie, o mulțime de prăjituri în vitrină și plin de lume înăuntru. Răsetele și glumele se auzeau până în stradă. El aruncă câteva priviri înăuntru. Ii veni apoi să între și el să cumpere o prăjitură de aia, să guste din ea. Când fu în ușă însă, se opri deodată. La o masă zări un domn, care chiar atunci săruta mâna unei doamne și care sămăna leit cu Mayer Lipót, notarul dela el din sat. Crezù o clipă, că-i el aieveau, dar apoi uitându-se mai bine, tot nu i se păru.

În orice caz, asemănarea dintre el era foarte mare și Pescaru vrând nevrând se gândi iar la Măgura și la nevasta lui. De patru luni nu mai are nicio veste de-acasă, decând a intrat în spital. N'a scris nici el, că nu-l trăgea inima nici să scrie, după ce știa de grozăviile petrecute în sat.

Se întoarse înapoi din prag și auzi un râs deșantat în urma lui, care-l făcu să-i se urce tot sângele la cap. Lumea ușoară din cofetărie băgase de seamă zăpăceala lui și după ce a văzut că n'are îndrăzneală să între, ci se întoarce înapoi, s'au uitat unii la alții și au izbucnit în râs.

Pescaru iuși pașii și în câteva minute, coti la stânga, într'o stradă îngustă și murdară, pe unde aproape, că nu se vedea lume de loc. De-aici nu mai era departe gara și se auzeau mașinile fluierând. El câtă în dreapta și'n stânga, să vadă nu-i pe undeva o crâșmă, unde să poată gusta ceva. Dar nu văzu niciuna, nu-

mai o prăvălăoară mică și murdară, în care se vedeau atârnați deasupra tarabei cârnați tari. Intră aci și cumpără cârnați de două coroane. Negustorul, un ovrei cât o bute de gras, cu perciunii lăsați și cu barba neagră, se uita la el foarte mirat, că nu știa să-l vorbească pe limba lui.

El îi înfășură cârnațul într'o hârtie groasă și cam murdară, în care a fost odată altceva învelit și i-l dete. Pescaru îl băgă în sac, lângă pâine și puse banii pe masă. Uitându-se mai bine la evreu, i se păru, că-l cunoaște. Și așa era. Acesta era unul dintre evreii cei mulți, pe care-i văzuse el refugiindu-se acui anul pe drumul dela Zydcow. De bună seama unul dintre acești evrei...

Eși apoi din butică, dând din cap și mirându-se de istețimea evreului, care s'a și apucat de negoț și nu se lasă să moară de foame ori unde s'ar găsi. Știe el bine cum sunt evreii aceștia. Azi are butica asta mică și murdară și ca mâine se mută în cea mai frumoasă casă din piață. Par'că evreul din satul lor, din Măgura n'a venit tot așa, cu un sac cu boarfe în spate, cu nevasta și cu trei ploduri după el. Și azi e putred de bogat și vrea să se mute la oraș, că nu-i mai place 'n sat. Ehe!... știe el bine, ce neam e acesta...

Gara răsări deodată înaintea lui și văzu o mulțime de vagoane pe linii și o mașină, care manevra. Intră înăuntru, dar nu văzu suflare de om. Sălile de așteptare erau goale. Erau abia șapte ceasuri și trenul nu venia decât la noauă. Un miros greu plutea prin culoarul murdar și în sala de așteptare era cam întunec. Pescaru ieși din nou din gară și se așeză afară, lângă grilaj, pe o piatră. Scoase apoi pâinea din sac, cu mâna stângă, o prinse între ghenunchi și rupse o bucată mare din ea.

Pe dinaintea lui rar de tot dacă trecea o ființă omească, sau un câine. Strada era pustie și se 'ntunecase. Numai din depărtare, din mijlocul orașului se strecura câte-o fâșie slabă de lumină, dela lampioanele de gaz, care ardeau pe marginea străzilor...

Pescaru mâncă mult, îndelungat și pe când gătă cârnațul, gătă și pâinea. În aceeași clipă o lacrimă ferbinte îi căzu din ochi și el simți cu cea din urmă bucatură și ceva sărat pe limbă.

„COSINZEANA“

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ

BIROUL:

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ
No. 16

UN EXEMPLAR 6 LEI

PENTRU COLABORATORI:

Manuscrisele trimise trebuie scrise citeț, în rânduri rare, pe o singură pagină. Lucrările nepublicate se ard.

PENTRU AUTORI ȘI EDITORI:

Lucrările trimise într'un singur exemplar se publică numai la bibliografie. Pentru recenzii trimiteți două exemplare pe adresa redacției. Revistele fac excepție dela această regulă.

ABONAMENTE:

PE UN AN ÎN ȚARĂ 300 L.
ÎN STRĂINĂTATE 600 L.

UN EXEMPLAR 6 LEI

A apărut: CALENDARUL „LUMEA ȘI ȚARA“

cu numeroase ilustrații, articole, povești, snoave,
ghicitori și poezii populare.

Prețul 15 Lei, recomandat 21 Lei.

Banii se trimit pe adresa „LUMEA ȘI ȚARA“

Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 16.

ABONAȚI
pentru săteni

foaia populară ilustrată

„LUMEA ȘI ȚARA“

Adresa:

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ 16

Numeri de probă gratuit

CADOUL
CEL MAI FRUMOS

pe care-l puteți face
unui prieten, rude
sau cunoscut, este o
colecție din revista
săptămânală

„COSINZEANA“

cu sute de ilustrații,
poezii, nuvele, schițe,
romane, articole, dări
de seamă și flori de
o zi.

Colecția din anul 1922 costă
120, cea din 1923, 150 Lei, cea
din 1924 și 1925 câte 200 Lei.

IMPRIMATE

DE ORICE NATURĂ

FURNIZEAZĂ
PROMPT ȘI EFTIN

TIPOGRAFIA Dr. S. BORNEMISA

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ 16

COMENZI
VENITE PRIN POȘTĂ SE EXECUTĂ CU PRECĂDERE

Adresa destinatarului